

Översyn av finansieringsformer för kommande insatser för att främja vindkraftsfrågor

En översikt av möjliga nationella, regionala och europeiska finansieringskällor

Maj 2018

Energikontoret i Mälardalen i Samarbete med:

Med stöd av
Nätverket för Vindbruk:

Introduktion och Bakgrund

Nätverket Vindkraft Öst startade 2012 och fungerar som ett kompetenscentrum och en samverkansaktör som stödjer, samlar och inspirerar olika aktörer i Östra Mellansverige att delta och bidra till utvecklingen av ett hållbart vindbruk. Vindkraft Öst är möjligt genom finansiering av Energimyndigheten genom Nätverk för Vindbruk. För nuvarande, Vindkraft Öst innefattar fem olika län: Södermanlands-, Uppsala-, Västmanlands-, Örebro- och Östergötlands län.

En av uppgifterna under den fjärde etappen av projektet var att genomföra en översyn av andra möjliga stöds- och finansieringsformer för att främja vindkraftsfrågor, som kan nyttas i framtida insatser av Vindkraft Öst samt andra vindkraftsrelaterade projekt/aktiviteter.

Dokumentet innehåller en kartläggning av sammanfattning av möjliga stödformer som skulle vara lämpliga och relevanta för den typ av verksamheter som har genomförts inom ramen av Vindkraft Öst projekt än så länge bl.a. information- kunskap spridning, förstudier, o.s.v. Möjliga stödformer är uppdelade i nationella/regionala finansiering och EU-finansiering.

Nationell och Regional finansiering

Lokal och regional kapacitetsutveckling för energiomställning och minskad klimatpåverkan

Regeringen har avsatt 25 miljoner kronor per år under perioden 2016–2019 för lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning. Dessutom har Energimyndigheten fått ytterligare medel som riktar sig till offentliga aktörer år 2018. Därmed har programmet utvecklats och förlängts till 2020, med ett särskilt fokus på transportområdet. Syftet med anslaget är att främja offentliga aktörer samverka, utveckling av metoder och erfarenhetsspridning kring lokal och regional energi- och klimatomställning. Medlen fördelas genom öppna utlysningar.

Enligt Energimyndigheten, har hittills omkring 60 projekt beviljats stöd genom utlysningar inom olika områden bl.a. förnybar energi, energi och klimat, fysisk planering, upphandling, hållbara transporter, m.m. Avslutade utlysningar är följande:

- Integrera energiaspekter i fysisk planering – Avslutad den 15 april 2016
- Nätverk inom energi- och klimatområdet – Avslutad den 7 september 2016

Tre projekt relaterad till vindkraft var beviljad år 2016 av Energimyndigheten under fasen "Integrera energiaspekter i fysisk planering." En av dem projekt, som drivs av Energikontoret Skåne, heter "*Kvalitetssäkring av kommunernas planer för vindkraft.*" Projektet har för syfte att förbättra kommunernas planarbete gällande vindkraft och tidig dialog mellan berörda intressenter. Ett sådant projekt skulle kunna vara en lämplig uppföljning för insatserna gällande framtida vindkraftsplanering i Södermanland om det finns likadana öppna utlysningar i framtiden. Det finns för närvarande lite information avseende projektet, som kan hittas hos [Energikontoret Skånes websidan](#).

Energimyndigheten har fyra utlysningar planerade under år 2018:

- Stöd till att upprätta och driva nationella projektkontor för införande av:
 - Digitala möten
 - Samordnad varudistribution
- Stöd för att främja hållbara transportlösningar i samhället
- Stöd till implementering och utveckling av energi- och klimataspekter i relation till befintlig lagstiftning
- Stöd till pågående energi- och klimatstrategiska samordningsnätverk inom programmet

Målgrupp: offentliga regionala eller lokala aktörer såsom länsstyrelser, landsting, kommuner, energikontor eller regionalt utvecklingsansvariga. Offentliga bolag kan inte ansöka om medel.

Man kan hitta ytterligare [information hos Energimyndigheten](#).

Särskilda utlysningar kopplat till vindkraft (Energimyndigheten)

Energimyndigheten har för närvarande fem olika program för att främja vindkraft i landet.

Nätverket för vindbruk: Nätverket för vindbruk bedrivs på uppdrag av regeringen och har till uppgift att bidra till omställningen till ett 100 procent förnybart energisystem genom att sprida kunskap om vindkraft och verka för en väl förankrad och väl lokaliserad utbyggnad av vindkraft, som även genererar mervärde lokalt. Alla etapper av projektet Vindkraft Öst delfinansierades genom detta program. **Målgrupp:** Offentliga organisationer samt ideella föreningar och intresseorganisationer.

Vindval: programmet är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket och är kunskapsprogram med forskning om vindkraftens påverkan på människor, natur och miljö. Programmets tredje etapp pågår nu till och med slutet av juni 2018 och kommer att följas upp av en fjärde etapp. Vindvall har avsatt totalt 20 miljoner kronor fram till och med på den fjärde etappen. **Målgrupp:** disputerade forskare vid universitet, högskolor, forskningsinstitut eller myndigheter som bedriver forskning som en del av sitt uppdrag.

VindEL-programmet: programmet drivs i form av ett internt program över perioden 2017–2021 och omfattar totalt 133 miljoner kronor, som utdelas genom en återkommande årlig utlysning. Programmet syftar till att bidra till omställningen mot ett hållbart och förnybart energisystem genom forskning om och utveckling av tekniker, system, metoder och frågeställningar relaterade till vindkraft. Viktiga forskningsfrågor handlar bland annat om att hitta lösningar som möjliggör en hållbar utbyggnad och drift av vindkraft i Sverige är. **Målgrupp:** Utlysningen riktar sig till alla aktörer som kan bidra till att programmets mål nås.

Vindforsk: programmet drivs i samarbete mellan Energimyndigheten och Elforsk AB och riktar sig att ta fram kunskap och kompetens som behövs för att projektera, bygga och driva vindkraftsanläggningar. Programmet startade i januari 2001 och är nu i sin fjärde programperiod, som har pågått under perioden 2013 – andra kvartalet 2018.

Svenskt Vindkrafts Tekniskt Centrum: centrum har bildats för att stödja svensk industri med kunskap inom vindkraftens konstruktionsfrågor och för att utbilda nya generationer av ingenjörer med god kunskap om ämnet

Under året 2018 (t.o.m. maj) har funnits utlysningar inom ramen av Nätverket för vindbruk, Vindval och Vind-EL. Mer information kan hittas i [Energimyndighetens vindkrafts websida](#).

Klimatklivet

Klimatklivet är en av regeringens viktigaste klimatsinsatser och har fördelat närmare 2 miljarder kronor i stöd till lokala klimatinvesteringar sedan stödet infördes 2015. Stödet ges till regionala åtgärder som minskar utsläppen av koldioxid. Under 2017 delas 1,2 miljarder kronor ut och resterande år fram till 2020 kommer 700 miljoner kronor per år att delas ut.

Medlen ska ge största möjliga klimatnytta och det huvudsakliga syftet är att minska växthusgasutsläppen. Åtgärder som kan få stöd är konkreta klimatsinsatser inom olika verksamheter såsom industrier, transporter, bostäder, lokaler, stadsbyggnad och energi till exempel:

- Laddinfrastruktur för elfordon
- Biogasanläggningar
- Byte av fossil olja till biobränsle eller fjärrvärme
- Utbyggnad av mindre fjärrvärmenät
- Lustgasdestruktion i sjukvården
- Cykelbanor och infrastruktur för cykel
- Kommunikationsinsatser

Beviljade ansökningar kategoriseras i elva olika åtgärds-kategorier än så länge: avfall, energieffektivisering, energikonvertering, fordon, gasutsläpp, informationsinsatser, infrastruktur, laddstation, produktion biogas, transport och övrig. Ut ur 1559 projekt, 26 st. "informationsinsatser" har varit beviljat t.o.m. februari 2018. Sju av dessa informationsinsatser beviljades i de fem län där Vindkraft Öst har genomfört aktiviteter. Framtida insatser för att främja vindkraftsfrågor skulle kunna samordnas inom "informationsinsatser" kategori och skulle kunna ha liknande riktning/aktiviteter som redan beviljade projekt till exempel kampanjer, marknadsföring, kunskap- och informations-spridning.

Målgrupp: landsting, kommuner, aktiebolag, handelsbolag, kommanditbolag, enskilda näringsidkare, organisationer, bostadsrättsföreningar, ideella föreningar, ekonomiska föreningar, universitet, högskolor eller stiftelser. Alla sökande måste vara registrerade i Sverige. Klimatklivet är inte öppet för privatpersoner eller enkla bolag.

Ytterligare information kan hittas [hos Naturvårdsverket](#)

Kommunikation Globala målen/Agenda 2030

Syftet av detta medel är att organisera och genomföra traditionella eller otraditionella kommunikationsaktiviteter kring FN:s Agenda 2030 och Globala Målen som kan öka kännedom om målen och engagera samhället att bidra till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar global utveckling. Ansökningar accepteras genom utsynningar.

Ett delmål för målet nummer sju "Hållbar Energi för alla" är att väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen till 2030. Således kommunikationsaktiviteter kring Globala Mål inriktad till vindkraft skulle kunna organiseras inom framtida insatser för projektet Vindkraft Öst bl.a. studiebesök, workshop, seminarier som skulle framhäva vindkrafts betydelse för att nå förnybart energimål i Sverige, o.s.v.

Man kan läsa vidare [hos SIDA:s websida](#).

Målgrupp: Endast juridiska personer kan ansöka medel (son ingår landsting, kommuner, aktiebolag, ekonomisk förening, o.s.v.)

EU-finansiering

Syftet med EU-stöd är att bidra till smart och hållbar tillväxt för alla EU-länder vilket är det övergripande målet i den långsiktiga strategin "Europa 2020". Målen inom klimat och energiområden är följande:

- 20% minskning av växthusgaser (jämfört med 1990 nivåerna)
- 20% av energin ska komma från förnybara källor
- 20% ökning av energieffektiviteten

Europeiska Unionen samordnades fem olika EU-fonder i programperioden 2014 - 2020. Fonder heter *europiska struktur och investeringsfonder - European Structural and Investment Funds (ESI)* och fyra av dessa fonder kan tillämpas i Sverige. Den femte fonden heter *Sammanhållningsfonden (Cohesion Fund)* och gäller EU-länder som har en bruttonationalinkomst per invånare mindre än 90% av EU:s genomsnitt. Stöd som gäller för Sverige är kan visas i Tabell 1.

Tabell 1 - ESI-fonder

Europeiska struktur och investeringsfonder (ESI)	European Structural and Investment Funds (ESI)
Europeiska regional utvecklingsfonden (ERUF)	European Regional Development Fund (ERDF)
Europeiska Socialfonden (ESF)	European Social Fund (ESF)
Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU)	European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)
Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF)	European Maritime and Fisheries Fund (EMFF)

ESI-fonderna är de främsta verktyg för att förverkliga strategin "Europa 2020" och de ska användas för att skapa hållbar tillväxt och minska skillnaderna mellan olika regioner i Europa. Dessutom ger fonderna stöd till projekt inom de tio tematiska mål som bidrar till uppfyllelse av Europa 2020. Tabell 2 visar vilka fonder som arbetar mot vilka mål.

Tabell 2 - ESI-fonders olika mål (Källa: [Jordbruksverket](#))

R	S	L	H	Mål
				Forskning, teknisk utveckling och innovation
				Informations- och kommunikationsteknik (bland annat bredband)
				Konkurrenskraften hos små och medelstora företag
				Övergången till en koldioxidsnål ekonomi
				Anpassning i samband med klimatförändringar
				Skydda miljön samt främja en hållbar användning av resurser
				Hållbara transporter
				Hållbar sysselsättning och arbetskraftens rörlighet
				Social delaktighet
				Utbildning och livslångt lärande
<i>R = regionalfonden ; S = socialfonden ; L = landsbygdsfonden ; H = havs- och fiskerifonden</i>				

De fyra ESI-fonderna kopplas i sin tur till olika politikområde och bidragen delas ut genom olika program. Dessutom finns det vissa fristående finansieringsformer t.ex. LIFE och Horizon 2020 som också bidrar till uppfyllelse av strategin. Finansieringsformer för att genomföra EU:s miljöpolitik är främst följande:

- Landsbygdsprogrammet
- Havs- och fiskeriprogrammet
- Regionala utvecklingsfonden
- LIFE
- Horizon 2020

Fördjupade information som fungerar som en guide om olika EU-fonder, ansökan och ansvariga svenska myndigheter kan hittas i eurofonder.se.

Tabell 3 nedan sammanfattar EU:s politik och ekonomiska verktyg.

Tabell 3 - EU:s politik och ekonomiska verktyg (Källa: [Länsstyrelsen Västra Götaland](#))

De främsta verktygen för att förverkliga Europa 2020 är de europeiska struktur- och investeringsfonderna, ESI-fonderna. I Sverige finns fyra ESI-fonder. Pengarna delas ut i olika program.				
Gemensamma jordbrukspolitiken (GJP/CAP)		Havspolitiken och den gemensamma fiskeripolitiken (GFP/CFP)	Regionalpolitiken (sammanhållningspolitiken)	
Garantifonden för jordbruksstöd (direktstöd)	Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling	Havs- och fiskerifonden	Regionala utvecklingsfonden	Socialfonden
	Landsbygdsprogrammet	Havs- och fiskeri-programmet	Interreg-programmen	
Dessutom finns fristående programsatsningar såsom: LIFE+ : ett särskilt finansieringsprogram för EUs miljö- och klimatpolitik Horizon 2020 : EUs forsknings- och innovationsprogram				

Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammet är en del av EU:s jordbrukspolitik och det gäller perioden 2014–2020. Finansiering kommer från både Sverige och EU. Under programmets period för insatser har tilldelats 36 miljarder kronor som ska bidra till att uppfylla de handlingsplaner som tagits fram på olika nivåer i samhället och är inriktad för åtgärder som kan bidra till att förbättra miljön och klimatet och att främja till en hållbar utveckling. Stöd i landsbygdsprogrammet kan sökas via följande myndigheter: Jordbruksverket (som är ansvarig för den nationella handlingsplanen), Sametinget, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket och länsstyrelsen.

Enligt Jordbruksverket är stödet inom landsbygdsprogrammet följande:

- Företagsstöd
- Miljöinvesteringar
- Projektstöd
 - Investeringsprojekt

- Samarbetsprojekt
- Innovationsprojekt
- Jordbrukarstöd i landsbygdsprogrammet
 - Miljöersättningar
 - Ersättningar för ekologisk produktion
 - Kompensationsstöd
 - Stöd för extra djuromsorg
- Kompetensutveckling och rådgivning
 - Tillgängliggörs genom upphandlingar och utlysningar
- Stöd inom lokalt ledd utveckling

Stöd som kan vara relevanta för likande aktiviteter som genomfördes under tidigare etapper av Vindkraft Öst bl.a. kunskaps- och informationsspridning aktiviteter är kompetensutveckling och rådgivning, eftersom det omfattar stöd med syfte att öka kompetensen hos de som är verksamma på landsbygden. Markägare och lantbrukare har en viktig roll i vindkraftsutbyggnad. Inriktade aktiviteter för denna målgrupp såsom studiebesök, informationsinsatser, kommunträffar, o.s.v. skulle kunna organiseras med hjälp av denna ekonomisk stöd.

Ytterligare information kan hittas hos [Jordbrukverket](#) och [Klimatanpassningportalen](#).

Nedan kan ses ett par exempel från tidigare projekt relaterade till vindkraftsfrågor som har fått stöd från landsbygdsprogrammet:

- **Förstudie vindkraftsinvestering Sala-Heby kommuner:** identifiera möjligheter för att uppföra vindkraftverk inom Sala-Heby.
- **Studiebesök Dragalidens Vindkraftspark:** studiebesök för att öka kunskap och möjligheterna för vindkraftsetablering.

Målgrupp: Myndigheter, kommuner, landsting, regioner, föreningar, andra organisationer och företag.

Nationella Regionalfondsprogram

Enligt eurofond är huvudsyftet med europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) att stärka ekonomisk och social sammanhållning inom EU genom att minska de regionala skillnaderna. Dessutom investerar fonden i tillväxt och sysselsättning för att stärka den regionala utvecklingen.

Under perioden 2014–2020 investerar europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) drygt en miljard kronor i det nationella regionalfondsprogrammet, varav cirka 564 miljoner kronor investeras i Östra Mellansverige, som innefattar Vindkraft Östs geografiskt verksamhetsområde: Örebro, Västmanlands, Södermanlands, Uppsala och Östergötlands län. Myndigheten som är ansvarig för fonden är Tillväxtverket.

Regionalfondsprogrammet har tre olika insatsområden:

1. Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation
2. Att öka konkurrenskraften för små och medelstora företag

3. Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer

Det är framför inom insatsområde 3, *att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer*, som det finns möjligheter att jobba med vindkraftsfrågor. Insatsområdet innehåller två investeringsprioriteringar enligt nedan:

Investeringsprioritering 4b – Att främja energieffektivitet och användning av förnybar energi i företag

Det specifika målet inom denna investeringsprioritering är att minska klimatpåverkan genom att företagens användning av fossilbaserade energikällor minskar, samtidigt som deras energianvändning blir effektivare. Aktiviteterna förväntas bidra till en utveckling av marknaden för energitjänster och en ökad kunskapsspridning och lärande kring beprövade metoder som bidrar till minskade koldioxidutsläpp. Detta ska medföra ökad energieffektivitet, minskade koldioxidutsläpp och ökad konkurrenskraft för näringslivet. Det faktum att det är användning av förnybara energikällor och inte produktionen av densamma som är fokus för investeringsprioriteringen omöjliggör projekt med fokus att stödja markägare, företagare och projektörer i deras processer att etablera vindkraft. Detta är sålunda inte någon möjlig finansieringskälla för att jobba vidare med de processer som initierats i projektet Vindkraft Öst etapp IV.

Investeringsprioritering 4c – Att stödja energieffektivitet, smart energiförvaltning och användning av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer, även i offentliga byggnader och inom bostadssektorn

Det specifika målet är minskade koldioxidutsläpps och ökad energieffektivitet inom bostad-, transport- och offentlig sektor. Det förväntade resultatet förväntas bestå av framtagande och införande av nya metoder och verktyg som bidrar till en utveckling av koldioxidsnåla offentliga infrastrukturer och energiförsörjning vilket i sin tur medför minskade koldioxidutsläpp. Genom ökad kunskap och kunskapsspridning kan aktiviteterna även resultera i förändrade beteenden och attityder kring behovet av en omställning till en mer koldioxidsnål ekonomi. Ett exempel på aktivitet som skulle kunna stödjas är insatser som främjar framtagande och införandet av metoder/verktyg/lösningar för att minska klimatpåverkan från transporter och infrastruktur (exempelvis energiförsörjningssystem). Ett annat är insatser som medverkar till minskad energianvändning eller ökad andel förnybar energi genom beteendeförändringar och attitydpåverkan samt strategisk planering.

Enligt Tillväxtverket är ett annat exempel av en lämplig insats följande: *”Främja samverkan mellan kommuner och den regionala nivån samt andra aktörer i samhället, i syfte att utveckla former för samarbete och dialog, för att genomföra åtgärder i kommunala eller regionala strategier och planer på ett effektivt sätt.”* Detta exempel passar med tillämpningsområdena för stödet enligt ERUF:s förordning vilken påpekar följande:

”Nätverksarbete, samarbete och utbyte av erfarenheter mellan behöriga myndigheter på såväl regional och lokal nivå som stadsnivå och andra offentliga myndigheter, ekonomiska och sociala parter och relevanta organ som företräder det civila samhället som avses i artikel 5.1 i

förordning (EU) nr 1303/2013, undersökningar, förberedande åtgärder och kapacitetsuppbyggnad.”

Inom detta insatsområde är möjligheterna att satsa på insatser kring vindkraft betydligt större och framför allt åtgärder kring attitydpåverkan har en mycket klar koppling till de insatser som genomförts inom ramen för Vindkraft Öst etapp IV. Det är dock viktigt att söka efter utlysningar som skulle vara lämpliga för att genomföra åtgärder som beskrivs ovan. Utlysningar uppdateras regelbundet och kan hittas i [Tillväxtverkets webbsida](#).

Målgrupp: Sökande ska vara en juridisk person, privat- eller offentligrättslig. Enskilda näringsidkare och privatpersoner kan inte ansöka om stöd.

Mer information kan hittas [hos eufonder](#) och [hos Tillväxtverket](#).

EU:s Miljöprogram LIFE

LIFE-programmet är en av EU:s finansieringsinstrument för miljö- och klimatprojekt som fördelar 3,46 miljarder euro i projektstöd under 2014–2020. Programmet är uppdelat i två delprogram; Miljö och Klimatpolitik, vilka i sin tur har tre prioriterade områden.

Prioriteringsområden för delprogrammet Miljö är följande:

- Miljö och Resurseffektiviteten
- Natur och Biologisk mångfald
- Miljöstyrning och miljöinformation

Klimatpolitik delprogrammets prioriterade områden är:

- Begränsning av miljöförändring
- Klimatanpassning
- Klimatstyrning och klimatinformation

Bidrag till insatser får finansiera följande projekt enligt LIFE:s förordning artikel 18:

- a) Pilotprojekt
- b) Demonstrationsprojekt
- c) Bästa praxis-projekt
- d) Integrerade projekt
- e) Projekt för tekniskt stöd
- f) Projekt för kapacitetsuppbyggnad
- g) Förberedande projekt
- h) Projekt för information, ökad medvetenhet och kunskapsspridning
- i) Andra projekt som behövs för att uppnå de allmänna målen i artikel 3

Enligt LIFE:s förordning artikel 22 kan programmet också finansiera andra typer av verksamhet:

- a) Information och kommunikation, däribland åtgärder för att öka medvetenheten. Ekonomiska resurser som tilldelas kommunikationsverksamhet enligt denna förordning ska också omfatta gemensam kommunikation om unionens politiska

prioriteringar samt om genomförande- och införlivandestatus för all viktig unionslagstiftning på miljö-och klimatområdet.

- b) Studier, undersökningar, utveckling av modeller och scenarier.
- c) Förberedelser, genomförande, övervakning, kontroll och utvärdering av projekt, politik, program och lagstiftning.
- d) Workshoppar, konferenser och möten.
- e) Samarbete i nätverk och plattformar för bästa praxis.
- f) Annan verksamhet som behövs för att uppnå de allmänna mål som avses i artikel 3.

Aktiviteter som riktas att främja vindkraftsfrågor skulle kunna gynna av LIFE möjliga finansiering stöd för framtida insatser. Dock ansökningsprocess verkar vara mer tidskrävande och komplicerat.

Målgrupp: Alla offentliga och privata organ som är etablerade i EU.

Man kan hitta ytterligare information [hos Naturvårdsverket](#) och [Europeiska Kommissionen](#). Programmet förordnings [hos EUR-Lex](#).

Lokalt Ledd Utveckling genom Leader-metoden (inom Landsbygdsprogrammet)

Stöd inom Lokalt Ledd Utveckling (LLU) kan också vara intressant för framtida insatser för att främja vindkraftsfrågor eftersom omfattningen av möjliga aktiviteter som kan finansieras verkar vara bredare.

”Leader” är en lokal utveckling metod som har använts under 20 år för att engagera lokala aktörer i utformningen och leveransen av strategier, beslutsfattande och resursfördelning för utvecklingen av sina landsbygdsområden. ”Leader” är en förkortning av en fransk mening som översatt till svenska betyder *”samordnade aktiviteter för ekonomisk utveckling på landsbygden.”* Metoden strävar för att utveckla bygden utifrån lokala förutsättningar. Samverkan mellan privat, ideell och offentlig sektor samt utifrån lokala förutsättningar och initiativ är centralt inom leader-metoden vilken är genomförs av cirka 2600 Local Action Groups (LAG) som täcker över 54% av landsbygdsbefolkningen i EU och samlar intressenter i det offentliga, privata och civila samhället i ett visst område.

Det finns 48 godkända leaderområden inom lokalt ledd utveckling för programperioden 2014-2020 i Sverige som har tagit fram sina egna utvecklingsstrategier. I varje område finns det ett leader-kontor som hjälper till att mobilisera, informera, utveckla idéer och ta emot ansökningar. De lokala partnerskapen, LAG (Local Action Group), är grupperna som leder arbetet i varje geografiskt begränsad leader-område. I LAG sitter personer från företag, föreningar och offentlig sektor. Dessutom är LAG som prioriterar vilka projekt som ska få stöd i sitt eget område.

Sverige är ett av flera länder inom EU som involverar alla fyra europeiska struktur-och investeringsfonderna i arbetet med lokalt ledd utveckling. Finansiering kommer till hälften från EU och till hälften från staten och från kommuner i aktuellt leaderområde. EU pengarna kommer från de fyra ESI-fonder, landsbygdsfonden, havs- och fiskerifonden, socialfonden och regionala utvecklingsfonden. *Jordbruksverket är förvaltningsmyndigheten för lokalt ledd utveckling för alla EU-fonderna.* Arbetet som kan finansieras med de fyra fonder kan det

handla om bl.a. energiomställning, innovationer, kompetensförsörjning, arbetsmarknadsprojekt, lantbruks- och fiskefrågor, att kunna arbeta med både näringslivsutveckling, o.s.v. Det kan också handla om att arbeta med utbyten mellan stad och land.

Man kan hitta ytterligare information hos [Europeiska Kommissionens websida](#), [Klimatanpassningsportalen](#) och [Jordbruksverket](#).

Olika leaderområden som omfattar Vindkraft Öst regioner (5 län):

Vindkraft Öst omfattar fem olika län för närvarande. Nedan är en sammanfattning av leaderområden för berörda län.

Tabell 4 – Leaderområden – Uppsalas Län

Uppsala Län – 8 kommuner			
Leader	Kommuner	Fonder	Insatsområden relaterade till vindkraftsfrågor
Leader Nedre Dalälven	Älvkarleby Tierp Heby	EJFLU ERUF ESF	
Leader Upplandsbygd	Knivsta Uppsala Östhammar	EJFLU ERUF ESF	
Leader Mälardalen	Enköping Håbo	EJFLU ERUF ESF	Insatsområde "Klimat, energi och miljö" <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompetensförsörjning, nya samverkansformer, intresseskapande projekt inom klimat, energi och miljö, lokala hållbarhetsprojekt.

Tabell 5 – Leaderområden – Västmanlands Län

Västmanland Län – 10 kommuner			
Leader	Kommuner	Fonder	Insatsområden relaterade till vindkraftsfrågor
Leader Nedre Dalälven	Sala	EJFLU ERUF ESF	
Leader Mälardalen	Arboga Köping Hallstahammar Västerås	EJFLU ERUF ESF	Insatsområde "Klimat, energi och miljö" <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompetensförsörjning, nya samverkansformer, intresseskapande projekt inom klimat, energi och miljö, lokala hållbarhetsprojekt.
Leader Södermanland	Kungsör	EJFLU ERUF	Insatsområde "Livskvalitet och Livsstil"

		ESF	<ul style="list-style-type: none"> Åtgärder för miljö och klimat, logistik- och energilösningar (EJFLU)
Kommuner utan Leader	Norberg Fagersta Skinnskatteberg Surahammar	-	-

Tabell 6 – Leaderområden – Örebro Län

Örebro Län – 12 kommuner			
Leader	Kommuner	Fonder	Insatsområden relaterade till vindkraftsfrågor
Leader Mellansjöländet	Askersund Degerfors Hallsberg Karlskoga Kumla Laxå Lekeberg Örebro	EJFLU ERUF ESF	Insatsområde "Effektiva energilösningar och minskade koldioxidutsläpp" <ul style="list-style-type: none"> Stöd för förstudier, analyser och information Insatsområde "Ökad klimattålighet" <ul style="list-style-type: none"> Stöd för mindre projekt, analyser, förstudier och utbildningsinsatser med mål att göra samhället mer tåligt mot negativa konsekvenser av ett varmare klimat.
Leader Vättern	Askersund	EHFF	Tillgänglig stöd för bara havs- och fiskeri relaterade åtgärder
Leader Mälardalen	Lindesberg	EJFLU ERUF ESF	Insatsområde "Klimat, energi och miljö" <ul style="list-style-type: none"> Kompetensförsörjning, nya samverkansformer, intresseskapande projekt inom klimat, energi och miljö, lokala hållbarhetsprojekt.
Kommuner utan Leader	Ljusnarsberg Hällefors Nora	-	-

Tabell 7 – Leaderområden – Södermanlands Län

Södermanland Län – 9 kommuner			
Leader	Kommuner	Fonder	Insatsområden relaterade till vindkraftsfrågor
Leader Södermanland	Eskilstuna Flen	EJFLU ERUF ESF	Insatsområde "Livskvalitet och Livsstil" <ul style="list-style-type: none"> Åtgärder för miljö och klimat, logistik- och energilösningar (EAFRD)

	Gnesta Katrineholm Strängnäs Vingåker		
Leader Sörmlandskusten	Nyköping Oxelösund Trosa	<i>EJFLU</i>	Insatsområde inkluderar inte energi relaterade åtgärder.

Tabell 8 – Leaderområden – Östergötlands Län

Östergötland Län – 13 kommuner			
Leader	Kommuner	Fonder	Insatsområden relaterade till vindkraftsfrågor
Folkungaland	Finspång Linköping Mjölby Motala Norrköping Åtvidaberg Vadstena	<i>EJFLU</i>	Insatsområde "Miljöförbättringar" <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stödja och uppmuntra utvecklingen eller etablering av småskalig förnyelsebar energi ▪ Stödja kompetens- och kunskapshöjande insatser inom miljö- och klimatområde
Kustlandet	Norrköping, Söderköping, Valdemarsvik	<i>EJFLU</i> <i>ERUF</i>	Insatsområde "Natur- och kulturmiljö" <ul style="list-style-type: none"> ▪ Genom informationsinsatser och utbildning sprida kunskap och påverka beteenden som bidrar till ett hållbart brukande (30 antal insatser för att sprida miljöinformation, 20 antal insatser för att sprida miljöinformation) Insatsområde "Infrastruktur och boende" (10 antal insatser för miljömålen, 10 antal insatser för ökad hållbarhet) <ul style="list-style-type: none"> ▪ Främja energieffektivisering och hållbar energiproduktion ▪ Lokalt arbeta för en omställning till ett mer resilient-hållbart samhälle
Leader Vättern	Ödeshög Motala Vadstena	<i>EMFF</i>	Tillgänglig stöd för bara havs- och fiskeri relaterade åtgärder
Leader Sommenbygd-Vätterstrand	Ödeshög Boxholm Ydre		Ej godkänd av Jordbruksverket, men bedriver leaderliknande verksamhet med lokala medel
Kommuner utan Leader	Kinda	-	-

Leadermetoden verkar vara ett bra verktyg för att få en aktivitet inom hållbar utveckling. En kontaktperson från Leader Mälardalen lyfte fram att det är viktigt att fundera på hur kan man jobba med metoden utifrån idéer som man har, och i samverkan med vilka för att det ska vara förankrat lokalt. Kontaktpersonen framhöll också att är också viktigt att tänka kring hur den lokala förankringen är synlig, och vart den lokala utvecklingen (nyttan) går samt att komma ihåg att det inte är idén som är det centrala, utan metoden.

Målgrupp: Stöd kan sökas till projekt på landsbygden eller på orter med max 20,000 invånare. Sökande kan vara organisationer, föreningar, företag och myndigheter. Privatpersoner kan inte söka.

Tidigare Leader-projekt relaterade till vindkraftsfrågor

Nedan sammanfattas några exempel av tidigare projekt avseende vindkraftsfrågor under som finansierades genom lokalt ledd utveckling som kan användas för inspiration för möjliga framtida insatser för att främja vindkraftsfrågor samt för att inspirera berörda lokala intressenter i Östra Mellansverige regionen. En omfattande lista av andra tidigare projekt som fick stöd inom Leader ramen kan hittas hos Jordbrukets landsbygdsprojekt [databasen](#).

- **Leader-projektet "Kraftfulla Näs":** Stor projekt som genomfördes 2011–2014. Ett exempel på en genomförd aktivitet inom projektet är 8 st. "Vindkraftkvällar" möter hölls under tre månader. Vindkraftkvällarna inbjöds alla boende i Näs till fika med föredrag och diskussion gällande olika vindkraftsfrågor. Inbjudan till vindkraftkvällar kan hittas [hit](#) och slutrapport av projektet [hit](#).
- **Vindmätning på Väddö:** Björkö-Arholma Vindkraft ekonomisk förening använde leaderstödet för att finansiera en virtuell vindmätning (genomfört av SHMI) varav har en betydlig lägre kostnad jämfört med mätning från mast och ger en god preliminär uppskattning av vindförhållandena. Ytterligare information hittas [hit](#).
- **Vindkraft med eftertanke:** Ett annat projekt genomförde av Björkö-Arholma Vindkraft ekonomisk förening. Projektet syftet var att skapa en lokal kunskapsbas kring energipolitikens grundfrågor med en lokal utgångspunkt.
- **Vindkraft i Järle:** förstudie för att planera ett vindkraftverk som ägs av de boende i området.

Möjligheter till samverkan med leaderområden inom lokalt ledd utveckling i regionen

Leaderområden inom lokalt ledd utveckling som finns i fem olika län (Södermanland, Östergötland, Uppsala, Västmanland och Örebro) kontaktades för att se över möjlighet av finansiering och samverkan, samt att ta reda om tidigare projekt rörande vindkraftsfrågor och förnybar energi.

Leader Mälardalen (omfattar kommuner i Örebro, Uppsala och Södermanland län): De har inte finansierat projekt där vindkraftverk ingått som satsning eller kompetensområde. Ofta är begränsningen i att våra projektstöd har ett tak på 1,3 miljoner, vilket gör det svårt med investeringsstöd som många söker. Därför vänder sig många i det fallet till Länsstyrelserna

som handlägger Klimatklivet bl.a. När det kommer till kompetenshöjande projekt/inspirationsprojekt har de fått intresse för Leaderprojekt, men där kan problemet vara att det inte är planerat att ske i samverkan, rikta sig till "gräsrotterna", eller att idén inte kommer av ett behov som är lokalt förankrat. Det är helt enkelt svårt att se lokalt ledd utveckling i projektet för att det är tänkt att ske på en mellannivå (kommuner tillsammans med läns/distriktsorg t.ex). De är öppna till dialog och som bollplank till projektidéer.

Leader Sörmlandskusten (kommuner i Södermanland): de har inte beviljat inga projekt gällande vindkraftsfrågor eller förnybar energi. Insatsområden som Leader Sörmlandskusten fokuserar om just nu är: "nära mat", "strategisk mångfald", "leva och bo" och "turism." För närvarande finns tyvärr inga möjligheter att utföra ett projekt gällande vindkraftsfrågor eftersom projekt inom miljö och klimat uppfyller inte deras urvalskriterier i tillräcklig grad.

Leader Kustlandet (kommuner i Östergötlands län): det bland annat möjligt att söka medel för förstudier och projekteringar för vindkraft hos Kustlandet. De har även beviljat medel till en sådan förstudie i Kolmården (vind/solkraft och energicentrum Marviken). De har också beviljat en mindre förstudie för en biovärmeanläggning (Östra Rydsbygdens byalag). Leader Kustlandet är öppet till samverkan och skulle vilja se fler projekt inom förnybar energi.

Leader Folkungaland (kommuner i Östergötlands län): De kan ge stöd till vindkraftsprojekt och då till olika former om kunskapsöverföringsinsatser. Man har dock inte beviljat något projektstöd under innevarande programperiod. Leader Folkungalandet har ett insatsområde som heter "miljöförbättringar" och här skulle eventuellt projekt kring vindkraft kunna inrymmas. De är öppna till samverkan och skulle gärna se fler ansökningar/projektidéer inom "miljöförbättringar."

Leader Mellansjöländet (kommuner i Örebro län): De har inte beviljat projekt rörande vindkraftsfrågor eller förnybar energi i denna programperiod 2014–2020, så några referensprojekt finns inte. I tidigare period har de haft större och mindre förstudier och informationsprojekt som rör detta. Dessa projekt är dock inte helt tillämpbara nu eftersom insatser och regler för projekt ändrats sedan dess.

Leader Upplandsbygg (kommuner i Uppsala län): Leader Upplandsbygg har inte beviljat något projekt som handlar om vindkraftsfrågor.

Leader Nedre Dalälven (kommuner i Uppsala): De har inte beviljat något projekt i denna programperioden med bäring på vindkraft och/eller förnybar energi.

Slutsatsen är att vad gäller Leadermetoden så är den lämpad för projekteringar vid potentiella etableringar samt mindre förstudier och andra kunskapsspridning aktiviteter. Det underifrånperspektiv som präglar denna metodik gör det svårt att jobba vidare med de insatser som initierats genom Vindkraft Öst etapp IV och de föregående etapperna med samma finansiering. Det som eventuellt skulle vara lämpligt att jobba med utifrån denna metodik är att t.ex. göra en mindre förstudie eller sprida kunskap om den byggdepeng som exempelvis ofta används på Gotland och som går ut på att delar av de intäkter som vindkraften

genererar fördelas till närboende och föreningsliv i närheten av verken, för att därigenom få en ökad acceptans för verksamheten.

Andra europeiska stödmöjligheter

Det finns möjlighet att söka stöd för projekt avseende förnybar energi genom andra europeiska program bl.a. Interreg Europe, Interreg Central Baltic och Interreg Baltic Sea Region (begränsad till Gotlands, Gävleborgs, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands, Östergötlands och Örebro län). Dessa projekt involverar samarbete mellan minst två olika europeiska länder under flera år, med en total projektbudget som varierar vanligtvis mellan 1 och 4.5 miljoner euro. Dessa projekt är dock mycket större i omfattning och därmed är finansiering inte så lämplig för liknande aktiviteter som har genomförts under alla etapper av Vindkraft Öst projekt. Dessa stödmöjligheter kan dock vara intressant för större projekt som ska främja vindkraft genom bl.a. utveckling av incitamentsprojekt för ökad produktion av vindenergi baserat på tillgängliga resurser i regioner, pilotprojekt, lagring, osv.

Kompletterande finansiering till EU-projekt - Planeringsbidrag från Energimyndigheten.

Projektansökan till EU-projekt kan vara tidskrävande och komplicerat. Energimyndigheten vill alltså göra det möjligt att flera svenska aktörer att delta i EU-projekt med stöd till själva arbetet med projektansökan till ett EU-program med energirelevans genom ett planeringsbidrag. Planeringsbidrag omfattar EU-projekt inom ramen av följande program: Horizont 2020, LIFE EU:s program, och andra fonder bl.a. EU:s kol- och stålforskningsfond (RFCS). Dessutom gäller bidraget även utlysningar inom de gemensamma teknikinitiativen Bio-Based Industries (BBI) och Fuel Cells and Hydrogen (FCH).

Ansökan om planeringsbidrag kan sökas i samband med en aktuell utlysning inom ett EU-program. Dessutom ansökan ska lämnas in senast sex veckor innan sista ansökningsdag till EU-kommissionen.

Målgrupp: Alla aktörer inom energiområdet som är behöriga att ansöka om projekt inom EU:s program med energirelevans. Det kan exempelvis vara universitet, högskola, institut, små och medelstora företag, kommuner och icke vinstdrivande organisationer.

Mer detaljer kan hittas [hos Energimyndigheten](#).

Råd gällande EU-ansökan

[Klimatanpassningsportalen](#) påminner att skriva en EU-ansökan är komplext och det skulle ta lång tid, särskilt om den involverar många partner. De föreslår att tänka på följande:

- Tidigt kontakt med den svenska myndighet som ansvarar för aktuellt EU-program för en bedömning om idén passar in under tänkt utlysning och om det finns planeringsbidrag. Myndigheten ansvarig för Horizont 2020 är VINNOVA medan myndigheten ansvarig för LIFE är Naturvårdsverket.

- Kontakt via respektive universitets EU-avdelning (Grants Office) om man är forskare. Företag kan kontakta Enterprise Europe Network eller supportkontoret RISE EU/ SME.
- Det är mer omfattande att vara huvudsökande än att gå in som partner i ett projekt. Att gå in som medsökande kan därför vara ett bra sätt att börja med för att lära sig hur det fungerar.
- För att hitta partners kan man gå via existerande kontakter, till exempel vänortssamarbeten, tidigare forskningssamarbeten, affärspartners eller via kostnadsfria partnersöktjänster som CORDIS och Enterprise Europe Network.

Referenser:

”Var finns pengarna? – sammanställning av stöd och bidragsmöjligheter till åtgärder och insatser för att nå miljömålen.”

<http://www.lansstyrelsen.se/VastraGotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/miljomal/var-finns-pengarna.pdf>

Nationell och Regional finansiering

Energimyndigheten

<http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/stod-och-bidrag/lokal-och-regional-kapacitetsutveckling-for-klimat--och-energiomstallning/>

Naturvårdsverket

<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Klimatklivet/Om-Klimatklivet/>

SIDA

<http://www.sida.se/Svenska/Samarbetsparter/resurser/utlysningar/utlysningar-sverige/ansokan-globala-malen/>

EU-finansiering

Eurofonder

<http://www.eurofonder.se>

Jordbruksverket

<http://www.jordbruksverket.se/jordbruksverketslattelastidor/stodtilllandsbygden/stodilandsbygdsprogrammet.4.36b894651576a404e02a7e79.html>

Klimatanpassningsportalen

<http://www.klimatanpassning.se/atgarda/2.2183/landsbygdsprogrammet-2014-2020-1.96202>

Europeiska Kommissionen

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en

Tillväxtverket

<https://tillvaxtverket.se/eu-program/ostra-mellansverige/utlysningar-ostra-mellansverige/mer-om-aktuell-utlysning.html>